

Προσευχή άτομική και κοινή (Florovsky George Fr. (1893- 1979))

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Προσευχή κατὰ μόνους καὶ με ἄλλους:

Στὸ Εὐαγγέλιο ὑπάρχουν δύο χωρία σχετικὰ με τὴν προσευχή, ποὺ φαίνεται νὰ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ ἀντίθετες κατευθύνσεις. Ἀπὸ τὴ μία, στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία, ὁ Κύριός μας δίδασκε τὰ πλήθη νὰ προσεύχονται «ἐν κρύπτῳ». Ἔπρεπε ἡ προσευχή νὰ γινόταν στὴ μόνωση, «καὶ κλείσας τὴν θύραν σου...» — ὁ ἄνθρωπος μόνος με τὸν Οὐράνιο Πατέρα του (Ματθ. στ'. 5). Ὅμως ἀπὸ τὴν ἄλλη, σὲ μία ἄλλη περίπτωση, ὁ Κύριός μας ὑπεδείκνυε τὴ δύναμη μίας ὁμαδικῆς καὶ κοινῆς προσευχῆς: «Ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, οὐ

ἐὰν αἰτήσωνται» (Ματθ. ιη', 19-20).

Μ' αὐτὰ τὰ δεδομένα ὑπάρχει καμμιά σύγκρουση ἢ ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δύο διαφορετικὲς τάσεις; Ἡ μήπως ἡ μία ἀνήκει στὴν ἄλλη καὶ μποροῦν νὰ γίνουν πραγματικότητα μόνο ὅταν γίνονται μαζί; Κατὰ παράδοξο τρόπο προϋποθέτουν ἡ μία τὴν ἄλλη. Κάποιος πρέπει νὰ μάθει νὰ προσεύχεται μόνος, φέροντας ὅλες τὶς ἀνάγκες καὶ ἀδυναμίες του μπροστὰ στὸν οὐράνιο Πατέρα του, τὸν Κύριο καὶ Θεό του, σὲ μία οἰκεία καὶ προσωπικὴ ἐπικοινωνία. Καὶ μόνο ἐκεῖνοι ποὺ ἀσκοῦνται σ' αὐτὴ τὴν κατὰ μόνους προσευχὴ μποροῦν νὰ ἀλληλοσυναντηθοῦν πνευματικὰ καὶ νὰ ἔνωθοῦν μαζί σ' ὅ,τι πρόκειται νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν κοινὸ τους Πατέρα «ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ἡ κοινὴ προσευχὴ προϋποθέτει ἀτομικὴ ἐξάσκηση. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ προσευχὴ ἐπίσης εἶναι δυνατὴ μόνο, ὅταν περιέχεται στὴν κοινότητα.

Κανένας δὲν εἶναι χριστιανὸς ἀπὸ μόνος του, παρὰ μόνο ὡς μέλος τοῦ σώματος. Ἀκόμη καὶ στὴ μόνωση στὸ «ταμιεῖον» ὁ χριστιανὸς προσεύχεται σὰν μέλος τῆς λυτρωμένης κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι μέσα στὴν Ἐκκλησία, ποὺ μαθαίνει

τὴν ἄσκηση τῆς προσευχῆς. Καὶ οἱ δύο μορφές προσευχῆς εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ συμπληρωματικές, εἶναι ὀργανικὰ ἐνωμένες μαζί, σὰν δύο ἀδιαίρετες ὄψεις τῆς ἴδιας πράξης τῆς προσευχῆς. Ἡ μία χωρὶς τὴν ἄλλη μπορεῖ ἀκόμη νὰ γίνῃ ἐπικίνδυνη καὶ παραπλανητική. Ἡ προσωπικὴ προσευχὴ μπορεῖ νὰ ἐκφυλιστεῖ σὲ ἀτομικὸ πιετισμὸ, ἐκστατικὸ καὶ διεφθαρμένο, καί, ὅταν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἔχουν προηγούμενη προσωπικὴ ἐξάσκηση προσπαθοῦν νὰ ἐνωθοῦν σὲ προσευχὴ μὲ ἄλλους, τὸ ἀποτέλεσμα μπορεῖ νὰ εἶναι ὄχι μία ἀληθινὴ κοινὴ προσευχή, ἀλλὰ μᾶλλον μία αἰρετικὴ προσευχὴ ἢ μία προσευχὴ ὄχλου· ὄχι ἡ προσευχὴ μιᾶς κοινωνίας ἀτόμων, ἀλλὰ ἐνὸς ἀπρόσωπου πλήθους, ἢ διαφορετικὰ μιὰ ἀπλὴ τυπικότητα καὶ ἐπίδειξη. Γι' αὐτὸ εἶναι κανόνας τῆς Ἐκκλησίας οἱ πιστοὶ νὰ προετοιμάζονται γιὰ τὴν κοινὴν προσευχὴ μὲ τὴν προσωπικὴν προσευχὴ στὸ «ταμιεῖον».

Κάποιος ἀρχίζει νὰ προσεύχεται στὸ σπίτι, μετὰ πάει στὸ ναό, καὶ τὰ προσευχόμενα πρόσωπα ἀνακαλύπτουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ στιγμιαῖα ἐνώνονται στὴν πράξη τῆς κοινῆς λατρείας ἢ τῆς ταπεινῆς ἰκεσίας. Αὐστηρῶς ὁμιλοῦντες, ὁ ὄρος «προσωπικὴ προσευχή», ὁ ὁποῖος συνηθίζεται νὰ χρησιμοποιεῖται ἐπίμονα στὶς μέρες μας, εἶναι ἓνας ἀτυχῆς καὶ παραπλανητικὸς ὄρος. Μπορεῖ νὰ δώσει τὴν ἐντύπωση ὅτι εἶναι μιὰ προσωπικὴ ὑπόθεση, ποὺ ἀφήνεται στὴν ἀτομικὴ διάκριση τοῦ ἀνθρώπου. Στὴν πραγματικότητα εἶναι μιὰ ὑποχρεωτικὴ προετοιμασία, ποὺ διευκολύνει τὰ ἄτομα νὰ ἀλληλοσυναντηθοῦν καὶ νὰ ἐνωθοῦν, ὡς μία κοινωνία, καὶ νὰ προσφέρουν τὶς κοινὲς ἰκεσίες «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ».

Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι μόνο μιὰ ἀπλὴ προετοιμασία. Ἀκόμη καὶ στὸ «ταμιεῖον» ὁ χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ προσεύχεται μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ποτὲ δὲν εἶναι μόνος, ὅταν πέφτει στὰ γόνατα μπροστὰ στὸν Πατέρα, καὶ ὁ Πατέρας δὲν εἶναι μόνο δικός του πατέρας, ἀλλὰ κοινὸς Πατέρας ὅλων μας. Πρέπει νὰ ἔχει ὑπ' ὄψη τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ ἄλλοι τὴν ἴδια ὥρα εἶναι ἐπίσης στὰ γόνατα μπροστὰ στὸν ἴδιο οὐράνιο Πατέρα, καὶ ὁ καθένας πρέπει νὰ φέρει πρὸς τὸ Θεὸ ὄχι μόνο τὶς προσωπικὲς του ἀνάγκες, ἢ αἰτήσεις, ἢ θλίψεις. Ἡ ἴδια ἢ προσωπικὴ προσευχὴ πρέπει νὰ εἶναι «καθολικὴ», δηλαδὴ περιεκτικὴ καὶ γενικὴ. Ἡ προσευχόμενη καρδιὰ πρέπει νὰ μεγαλώσει, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀγκαλιάσει ὅλες τὶς ἀνάγκες καὶ θλίψεις ὀλόκληρης τῆς πάσχουσας ἀνθρωπότητας. Καὶ μόνο μέσα σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα μποροῦν τὰ ἄτομα νὰ ἀλληλοσυναντηθοῦν πραγματικὰ ὡς «ἀδελφοὶ» καὶ νὰ «συμφωνήσουν» σχετικὰ μὲ κάτι, ποὺ πρόκειται νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μπορεῖ νὰ λεχθεῖ ὅτι ἡ κοινὴ προσευχὴ εἶναι ἐπίσης προσωπικὴ ὑποχρέωση, ἢ προσωπικὴ ὑπευθυνότητα ὁποιουδήποτε, ποὺ μοιράζεται τὴν κοινὴν ζωὴ τῶν λυτρωμένων. Αὐτὸς ὁ κοινὸς χαρακτήρας ὅλης τῆς χριστιανικῆς λατρείας καὶ προσευχῆς ὑπογραμμίστηκε ἤδη ἔντονα ἀπὸ τὸν Ἅγιο Κυπριανὸ στὴν ἀξιοθαύμαστη ἐρμηνεία του τῆς Κυριακῆς προσευχῆς. Ἐνα κείμενο, ποὺ θὰ ἔπρεπε

νὰ διαβαστεῖ καὶ νὰ ξαναδιαβαστεῖ ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς.

Μορφές Προσευχῆς

Στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὑπάρχουν συγκεκριμένες τακτὲς μορφές πρωινῶν καὶ ἑσπερινῶν προσευχῶν, ποὺ ὁ καθένας μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῦν. Οἱ περισσότερες ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἀρχαίας προελεύσεως. Εἶναι συγκεντρωμένες στὸ βιβλίο ποὺ λέγεται «Ὡρολόγιον». Εἶναι ἕνας κανόνας προσευχῆς, ἕνα βιβλίο κανόνων μὴ ἐξαντλητικό, ἀλλὰ ἕνας στοιχειώδης ὁδηγός, ποὺ μπορεῖ νὰ συμπληρωθεῖ μὲ αὐθόρμητη ἐπέκταση. Ἡ κυρία ἔμφαση ὅμως δὲν εἶναι στὴν ἐπανάληψη διαταγμένων τυπικοτήτων, ἀλλὰ στὴν πνευματικὴ συγκέντρωση. «Ὅταν ξυπνήσεις, προτοῦ ξεκινήσεις τὴ μέρα, στάσου μὲ σεβασμὸ μπροστὰ στὸν παντεπόπτη Θεό. Κάνε τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ καὶ πές: «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.» Ἔχοντας ἐπικαλεσθεῖ τὴν Ἁγία Τριάδα, μεῖνε γιὰ λίγο σιωπηλός, ὥστε οἱ σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματά σου νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ κοσμικὲς μέριμνες. Ἀκολούθως ἀπάγγειλε τὶς πρὸ κάτω προσευχὲς χωρὶς βία καὶ μὲ ὅλη σου τὴν καρδιά.» Αὐτὴ εἶναι ἡ προετοιμασία γιὰ τὴν πρωινὴ προσευχή.

Οἱ προσευχὲς, ποὺ ἀκολουθοῦν, ἔχουν ἐπιλεγεῖ μᾶλλον (ἀντὶ νὰ μποῦν μὲ σειρὰ) μὲ σκοπὸ νὰ ὑπενθυμίσουν ἐκεῖνα τὰ θέματα, ποὺ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παραλειφθοῦν ἢ παραγνωριστοῦν ἀπὸ τὴν καθημερινὴ προσευχὴ καὶ λατρεία. Ὁ κανόνας στὴν ἀνάγκη μπορεῖ νὰ συντμηθεῖ. Στὸ τέλος τῆς πρωινῆς προσευχῆς διαβάζουμε τὰ ἑξῆς: «Εἶναι προτιμότερο νὰ πεῖς μόνο λίγες ἀπὸ τὶς προτεινόμενες προσευχὲς μὲ προσοχὴ καὶ ζῆλο, παρὰ νὰ τὶς ἀπαγγείλεις ὅλες μὲ βία καὶ χωρὶς πραγματικὴ αὐτοσυγκέντρωση.» Αὐτά, ὅπως καὶ ἄλλα ἀποσπάσματα, παρατίθενται ἀπὸ τὸ «Ἐγχειρίδιο τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Προσευχῶν», (ποὺ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν Ἀδελφότητα τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Ἀλβανοῦ, Λονδίνο. 1945).

Ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς μία ἀπαγγελία καθορισμένων τύπων, ἀλλὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα μία ἐπικοινωνία ἢ συνομιλία μὲ τὸ ζῶντα Θεό, καὶ κάθε χριστιανὸς πρέπει καὶ μπορεῖ νὰ τὴν ἐξασκεῖ. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν στάδια στὴν ἄσκηση τῆς προσευχῆς, μία «κλίμακα» ἀνόδου, ποὺ κάποιος πρέπει νὰ ἀνεβαίνει σταδιακά.

Παρατίθενται ἐδῶ μερικὲς συμβουλὲς γιὰ τὴν προσευχή, ποὺ δόθηκαν σὲ γυναῖκες τοῦ λαοῦ ἀπὸ ἕνα μεγάλο διδάσκαλο τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ περασμένου αἰῶνα, τὸν Ἐπίσκοπο Θεοφάνη τὸν Ἐγκλειστο (1815-1894). Ὅπως ἀπροσδόκητα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ εἰσηγεῖται ὅτι, γιὰ νὰ προσευχηθεῖ κάποιος στὸ Θεὸ ἐν ἀλήθειᾳ, πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνει τὶς προσευχὲς προοδευτικά. Πρέπει νὰ διαβάσει τὸ κείμενο καὶ νὰ προσπαθήσει νὰ «ἐννοήσει» καὶ νὰ «νιώσει» κάθε λέξη, νὰ διαλογιστεῖ πάνω σὲ κάθε λέξη, γιὰ νὰ συλλάβει ὅλο τὸ νόημά της. Ὅμως αὐτὸ δὲν

εἶναι ἀκόμη προσευχή, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐπανάληψη. Ἐπίσης κάποιος πρέπει νὰ ἔχει ἕνα σταθερὸ κανόνα γιὰ τὴν κατ' οἶκον προσευχή, καὶ νὰ τὸν τηρεῖ αὐστηρὰ καὶ σταθερά, χωρὶς νὰ τὸν ἀλλάζει ποτέ. Εἶναι ἕνα θέμα πειθαρχίας καὶ ὑπακοῆς. Κάποιος μπορεῖ νὰ διαλέξει ἕνα κανόνα κατάλληλο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀκόμη καὶ ἕνα πολὺ σύντομο, μετὰ ὅμως πρέπει νὰ τὸν τηρεῖ σταθερά.

Στόχοι τῆς προσευχῆς

Ἡ πρώτη πράξη εἶναι νὰ συνειδητοποιήσουμε τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ καὶ τί συνεπάγεται αὐτό: φόβο καὶ τρόμο, ἀλλὰ καὶ ἀγάπη καὶ λατρεία.

Τὸ πρόβλημα τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ προσοχή, νὰ στεκόμαστε μπροστὰ στὸ Θεὸ καὶ νὰ μὴν περισπώμεθα ἀπὸ τὶς κοσμικὲς μέριμνες. Οἱ λέξεις τῆς προσευχῆς πρέπει νὰ ἀπαγγέλλονται μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μιλοῦν στὴ ψυχή. Συμβαίνει μιὰ συγκεκριμένη λέξη νὰ ἀποσπᾷ τὴν προσοχή. Τότε κάποιος πρέπει νὰ σταματᾷ καὶ νὰ ἀκούει καὶ νὰ μὴν προχωρᾷ σὲ ἄλλες λέξεις. Ὅμως αὐτὸ εἶναι ἀκόμη τὸ πρῶτο στάδιο. Τὰ προσευχητάρια προορίζονται μόνο γιὰ τοὺς ἀρχαρίους. Εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀρχὴ τῆς προσευχῆς. Ἀρχίζουμε νὰ μαθαίνουμε μιὰ ξένη γλῶσσα, μαθαίνοντας φράσεις καὶ ὅρους ἀπὸ τὸ βιβλίο. Λίγο χρόνο ἀργότερα ἀρχίζουμε ἀπλῶς νὰ μιλοῦμε. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ στὴν προσευχή. Πρῶτα μαθαίνουμε μερικὸς ὑποδειγματικὸς τύπους. Κάποτε πρέπει νὰ ἀρχίσουμε νὰ μιλοῦμε στὸ Θεό. Ἀσφαλῶς τὰ προσευχητάρια εἶναι βοηθητικὰ καὶ ἀπαραίτητα, ἰδιαίτερα στὴν ἀρχή.

Ὅμως ὁ πραγματικὸς στόχος εἶναι νὰ εἰσέλθουμε σὲ συνομιλία μὲ τὸ Θεό. Αὐτὸ δὲν περιορίζεται σὲ μερικὲς ὥρες τῆς ἡμέρας. Ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ νιώθει μόνιμα τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ὁ στόχος τῆς προσευχῆς εἶναι ἀκριβῶς τὸ νὰ εἴμαστε πάντοτε μὲ τὸ Θεό. Ἀκολουθῶς τὸ Πνεῦμα ἀρχίζει νὰ μιλᾷ στὴν καρδιά, χαροποιώντας καὶ θερμαίνοντάς την. Ὅλα αὐτὰ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ μιὰ στείρα τυπικότητα καὶ τελετουργία. Ἡ προσευχή πρέπει νὰ εἶναι ἡ πνευματικὴ διαμόρφωση τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου στὸν παλαιὸ Ἀδάμ.

Ἐνας ἄλλος Ρῶσος ἅγιος τοῦ περασμένου αἰῶνα, ὁ Ἅγιος Σεραφεῖμ τοῦ Σαρῶφ (1759-1833), δὲν ἦταν λιγότερο ἐμφαντικὸς στὶς συμβουλές του (πρὸς ἀπλοϊκοὺς ἐπίσης ἀνθρώπους). Ὁ πραγματικὸς καὶ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς ἦταν κατὰ τὴ γνώμη του ἀκριβῶς ἡ ἀπόκτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Ἐπίσκοπος Θεοφάνης ἦταν λόγιος, θεολόγος καὶ πρόεδρος μιᾶς θεολογικῆς σχολῆς γιὰ μερικὰ χρόνια. Ὁ Ἅγιος Σεραφεῖμ δὲν εἶχε σχολικὴ μόρφωση, οὔτε εἶχε πολλὰς κοσμικὲς γνώσεις, καὶ ἡ μόνη του ἐκπαίδευση ὑπῆρξε αὐτὴ τῶν Γραφῶν καὶ τῆς λειτουργικῆς παράδοσης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀσφαλῶς ἡ ζωὴ τῆς προσευχῆς. Ἐν τούτοις καὶ οἱ δυὸ λένε τὰ ἴδια ἀκριβῶς.

Ὁ Ἅγιος Σεραφεῖμ λέει: «Ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῆς χριστιανικῆς μας ζωῆς εἶναι νὰ ἀποκτήσουμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ προσευχή, ἡ νηστεία, ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ὅλες οἱ ἄλλες χριστιανικὲς ἀρετές, ὅσο καλὲς κι ἂν εἶναι, δὲν ἀποτελοῦν ἀπὸ μόνες τους τὸ σκοπὸ τῆς χριστιανικῆς μας ζωῆς, παρόλο πὺ εἶναι τὰ ἀπαραίτητα μέσα πρὸς ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ... Πρέπει νὰ ξεκινοῦμε μὲ σωστὴ πίστη στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, πὺ ἦρθε στὸν κόσμο, γιὰ νὰ σώσει ἁμαρτωλοὺς καὶ νὰ κερδίσουμε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας τὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πὺ φέρνει στὶς καρδιές μας τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς δείχνει τὸ δρόμο, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὰ ἀγαθὰ τῆς μέλλουσας ζωῆς... Τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἰσέρχεται στὶς ψυχές μας, καὶ αὐτὴ ἡ εἴσοδος τοῦ Παντοδυνάμου στὶς ψυχές μας, καὶ αὐτὴ ἡ παρουσία τῆς Ἁγίας Τριάδος στὸ πνεῦμα μας, μᾶς παραχωρεῖται μόνο διὰ τῆς ἐπιμόνου ἀποκτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἐτοιμάζει στὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μας τὸ θρόνο γιὰ τὴν πανδημιουργικὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα μας.

Ἡ προσευχὴ εἶναι πάντοτε δυνατὴ γιὰ ὅλους, πλουσίους καὶ φτωχοὺς, εὐγενεῖς καὶ ἀπλοϊκοὺς, ἰσχυροὺς καὶ ἀδυνάτους, ὑγιεῖς καὶ ἄρρωστους, δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς. Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς εἶναι μεγάλη. Πάνω ἀπ' ὅλα ἡ προσευχὴ φέρνει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἄσκησή της εἶναι πολὺ εὐκόλη. Ἀληθινὰ στὴν προσευχὴ εἶναι ἀσφαλὲς γιὰ μᾶς νὰ συνομιλοῦμε μὲ τὸ Θεὸ καὶ Σωτῆρα μας, ἀλλὰ ἀκόμη κι ἐδῶ πρέπει νὰ προσευχοῦμαστε, μέχρις ὅτου τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατέλθει σ' ἐμᾶς στὸ μέτρο τῆς θείας Του χάριτος, γνωστὸ σ' Αὐτόν. Ὅταν Αὐτὸς ἔρχεται σὲ ἐπίσκεψή μας, πρέπει νὰ σταματήσουμε τὴν προσευχὴ. Πῶς μπορούμε νὰ προσευχοῦμαστε, «ἐλθὲ καὶ σκηνώσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, Ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν», ὅταν Αὐτὸς ἔχει ἤδη ἔλθει νὰ μᾶς σώσει, ἐμᾶς, πὺ Τὸν ἐμπιστευόμαστε καὶ ἐπικαλούμαστε τὸ πανάγιο ὄνομά Του ἐν ἀλήθεια, οὕτως ὥστε ταπεινὰ καὶ μὲ ἀγάπη νὰ Τὸν δεχθοῦμε, αὐτὸν τὸν Παράκλητο στὸ ταμιεῖο τῶν ψυχῶν μας, πεινῶντας καὶ διψῶντας τὸν ἐρχομό Του;... Ὅταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατέρχεται στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἐπισκιάζει μὲ τὴν πληρότητα τῆς χάριτος Του, τότε ἡ ψυχὴ κατακλύζεται μὲ ἀνείπωτη χαρὰ, καθότι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χαροποιεῖ ὅτιδήποτε ἀγγίζει.»

Όταν προσέξουμε πάλι τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου Σεραφεῖμ, εἶναι σὰν νὰ ἀκοῦμε τὴν ἴδια φωνή, πού ἤχεῖ σ' ὅλη τὴν ἀσκητικὴ καὶ μυστικὴ φιλολογία ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες: Κλήμης Ἀλεξανδρείας καὶ Ὠριγένης. Μέγας Ἀθανάσιος καὶ οἱ Πατέρες τῆς ἐρήμου. Μέγας Βασίλειος καὶ οἱ λοιποὶ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ μεγαλύτερος βυζαντινὸς μυστικὸς τοῦ ἐνδέκατου αἰῶνα Ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος. Ὑπάρχει ἡ παράδοση, εἶναι ὅμως μία παράδοση ἀγάπης, μία συνέχεια παρομοίων ἐμπειριῶν.

Πρέπει νὰ ἔχουμε κατὰ νοῦ ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ συμβουλὲς γιὰ τὴν προσευχὴ δὲν ἀπευθύνονταν πρὸς τοὺς ἐρημίτες στὴ μόνωση, ἀλλὰ πρὸς συνηθισμένους λαϊκοὺς. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι δυνατὴ καὶ στὸν κόσμον ἐπίσης. Ἡ πνευματικὴ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν «κόσμον» τοῦτο δὲν προϋποθέτει ἀναγκαστικὰ ἐξωτερικὸ χωρισμὸ ἢ ἀπομάκρυνση. Τουναντίον ἡ ἀπόκτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι τὸ μέσο ἀγιασμοῦ ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Δοχεῖον τοῦ Πνεύματος

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ παθητικὸ σ' αὐτὸ τὸ θρησκευτικὸ μυστικισμό. Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Πνεύματος συνδέεται μὲ ἐργώδη προσπάθεια. Ἡ ραθυμία εἶναι φοβερὸ ἐλάττωμα καὶ τρομερὴ ἁμαρτία. Οὔτε ὑπάρχει ἐδῶ εἴσορὴ τοῦ πελαγιανισμοῦ. Τὰ «καλὰ ἔργα» δὲν ἀποτελοῦν μέσο σωτηρίας, οὔτε ὑπάρχει τίποτε τὸ ἐπαινετικὸ σ' αὐτά. Εἶναι μᾶλλον καρποὶ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ἀπόλυτης ἀφοσιώσεως στὸ θεῖο θέλημα. Ἀποτελοῦν καθῆκον κι ὄχι ἐπαινετικὸ στοιχεῖο. Εἶναι μιὰ ἀνταπόκριση εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴ λυτρωτικὴ χάρι καὶ τὸ ἔλεος τοῦ ζῶντα Θεοῦ, πού ἀποκαλύφθηκαν καὶ ἐκχύθηκαν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρα ὅλων μας.

Ἡ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξη πνευματικὴτητα δὲν παραδέχεται διακρίσεις. Προϋποθέτει μία τελικὴ ἰσότητα ὅλων τῶν πιστῶν, ὅπως καὶ δὲν ὑπάρχει, παρὰ ἕνας ὅμοιος στόχος γιὰ ὅλους, μοναχοὺς, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, ἢ προσωπικὴ κοινωνία μὲ τὸ Θεὸ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι.

Κάποιος ξεκινᾷ, μελετώντας τὸ κείμενον τῶν διατεταγμένων προσευχῶν καὶ μετὰ προσπαθεῖ νὰ τὶς ἀπαγγεῖλει μπροστὰ στὸ Θεό, διαλογιζόμενος τὸ νόημα κάθε λέξης. Μετὰ θὰ ἔλθει κάποια μέρα, πού τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ τὸν διακόψει στὸ μέσο καὶ θὰ προσεύχεται μέσα του «διὰ στεναγμῶν ἀλαλήτων». Τότε ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀφήσει τὰ λόγια. Νὰ ἀφουγκραστεῖ τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ ὀδηγηθεῖ ἀπ' αὐτό. Ὁ σκοπὸς τῆς προσωπικῆς λατρείας εἶναι νὰ ἐξαφανιστεῖ ἡ ἐγωιστικὴ ἀνθρώπινη προσωπικότητα καὶ νὰ γίνῃ κάποιος «δοχεῖον» τοῦ Πνεύματος. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡ προσωπικότητα καταστρέφεται. Μᾶλλον ἀνυψώνεται σὲ

πιὸ ψηλὸ ἐπίπεδο διὰ τῆς κοινωνίας μὲ τὴν τέλεια «προσωπικότητα» τοῦ Θεοῦ.

Νὰ μία ἀξιοθαύμαστη προσευχή, συνθεμένη ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη Μόσχας Φιλάρετο (1782 -1867):

«ὦ Κύριε, δὲν γνωρίζω τί νὰ σοῦ ζητήσω. Ἐσὺ μόνο γνωρίζεις τὶς πραγματικὲς μου ἀνάγκες. Ἐσὺ μὲ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπ’ ὅ,τι ἐγὼ γνωρίζω πῶς νὰ ἀγαπῶ. Βοήθησέ με νὰ δῶ τὶς πραγματικὲς μου ἀνάγκες, ποὺ κρύβονται ἀπὸ μένα. Δὲν τολμῶ νὰ ζητήσω οὔτε σταυρό, οὔτε παρηγοριά. Μπορῶ μόνο νὰ Σὲ περιμένω. Ἡ καρδιά μου εἶναι ἀνοικτὴ σ’ Ἐσένα. Ἐπίσκεψέ με καὶ βοήθησέ με κατὰ τὸ μέγα Σου ἔλεος. Παιδαγώγησέ με καὶ ἴασαί με, ταπεινώσέ με καὶ ἀνόρθωσέ με. Προσκυνῶ σιωπηλὰ τὸ ἅγιο θέλημά Σου καὶ τὶς ἀνεξερεύνητες ὁδοὺς Σου. Προσφέρω τὸν ἑαυτό μου θυσία σ’ Ἐσένα. Ἔχω ὅλη μου τὴν ἐμπιστοσύνη σ’ Ἐσένα. Δὲν ἔχω ἄλλη ἐπιθυμία ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκπληρώσω τὸ θέλημά Σου. Δίδαξέ με πῶς νὰ προσεύχομαι. Προσεύχου Ἐσὺ μέσα μου.»

Ἔτσι ἡ προσευχὴ δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὴν αἴτηση ἢ τὴν ἱκεσία. Κι ἐδῶ ἐπίσης ὑπάρχουν ἐπίπεδα καὶ βαθμοί. Κάποιος ξεκινᾷ μὲ τὴν ἱκεσία, ἀρθρώνοντας τὶς ἀνάγκες καὶ τὰ ἐλαττώματά του μπροστὰ στὸ Θεό. Εἶναι ἡ προσευχὴ τῶν νεοφύτων. Στὴν πραγματικότητα ὁ Θεὸς βλέπει καὶ γνωρίζει τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς θλίψεις μας πολὺ καλύτερα ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους καὶ εἶναι πάντοτε ἕτοιμος νὰ ἐπέμβει καὶ νὰ βοηθήσει, ἀκόμη καὶ προτοῦ Τοῦ τὸ ζητήσουμε. Μετὰ ἔρχεται ἡ εὐχαριστία γι’ αὐτὴ τὴ θεϊκὴ ἀγάπη. Αὐτὸ εἶναι πιὸ ψηλὸ ἐπίπεδο. Αὐτὴ ὁδηγεῖ τελικὰ στὴν ἀφιλοκερδῆ ὑμνωδία καὶ λατρεία τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐρχόμαστε πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μὲ τὴ λαμπρότητα καὶ τὴ δόξα Του καὶ Τὸν ὑμνοῦμε γιὰ τὴν ἀνέκφραστη μεγαλοσύνη Του, τὴ μεγαλοσύνη τῆς ἀγάπης, ποὺ ξεπερνᾷ κάθε γνώση καὶ ἀντίληψη. Μετὰ ὁ χορὸς τῶν ἀνθρώπων ἐνώνεται μὲ ἐκεῖνο τῶν ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι οὔτε ζητοῦν, οὔτε καὶ εὐχαριστοῦν, παρὰ μόνο ἀκατάπαυστα Τὸν ὑμνοῦν γιὰ τὴν αἰώνιά Του δόξα καὶ μεγαλοσύνη καὶ λαμπρότητα. Ἐδῶ ὑπάρχει μία φυσικὴ ἄνοδος ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἱκεσία στὴ θέωση.

Θεία Εὐχαριστία, τὸ κέντρο τῆς κοινῆς λατρείας.

Ἡ ἀτομικὴ προσευχὴ εἶναι μύηση στὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ μυστήριον αὐτὸ ἀποκαλύπτεται στὴν κοινὴ καὶ μυστηριακὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ κεντρικὸ σημεῖο τῆς κοινῆς λατρείας, εἶναι ἡ Θεία Εὐχαριστία. Εἶναι ἓνα ἱερὸ μυστήριον. Εἶναι ἓνα διπλὸ μυστήριον, τὸ μυστήριον τοῦ «Ὁλοῦ Χριστοῦ», τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος, τὸ μυστήριον τοῦ Κυρίου καὶ τὸ μυστήριον τοῦ ἐκκλησιαζόμενου λαοῦ. Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι μία πραγματικὴ ἀποκάλυψη τοῦ Χριστοῦ, μία εἰκόνα τοῦ λυτρωτικοῦ Του ἔργου. Σὲ συμβολικὲς ἐκφωνήσεις καὶ κινήσεις, μᾶς παρουσιάζει ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου μας, ἀπὸ τὴ Βηθλεὲμ μέχρι τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν,

συμπεριλαμβανομένων τῆς Ἀναστάσεως καὶ Ἀναλήψεως καὶ προσδοκῶντας τὴ Δευτέρα Του Παρουσία. Οἱ διαφορετικὲς συμβολικὲς χειρονομίες καὶ λέξεις μᾶς θυμίζουν ὅλα τὰ πιδὸ πάνω. Ὅμως δὲν εἶναι ἀπλῶς μίᾳ ἀνάμνηση, ἀλλὰ μᾶλλον μίᾳ ἀναπαράσταση. Δύο ὄψεις τοῦ μυστηρίου πρέπει νὰ διαφυλαχθοῦν μαζί.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ἡ μεγαλύτερη χριστιανικὴ μαρτυρία, μίᾳ μαρτυρία πρὸς τὴ νέα ἀδελφότητα τῆς λυτρωμένης κοινωνίας καὶ τοῦ Λυτρωτῆ. Κάθε φορά πὸν τελεῖται τὸ μυστήριον, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δίνει μαρτυρία πρὸς τὸν Κύριόν τῆς καὶ Δεσπότη. Ὅμως εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ μίᾳ ἀπλῆ μαρτυρία. «Ἐρχου καὶ ἴδε.» Καὶ ἐκεῖνοι πὸν ἔρχονται μὲ ἀνοικτὴ καρδιὰ καὶ μὲ ὀρθὴ πίστη μποροῦν νὰ δοῦν καὶ νὰ ἀγγίξουν τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντοτε παρὼν καὶ διαμένων στὰ εὐλογημένα Του μυστήρια, παρὼν, καὶ ὀρατὸς καὶ ἀπτὸς, ὀρατὸς φυσικὰ μὲ τὴν πνευματικὴ ὄραση. Ἡ διδασκαλία τῆς «Ἀληθινῆς Παρουσίας» δὲν εἶναι οὔτε μίᾳ θεολογικῆ θεωρία, οὔτε ἀπλῶς μίᾳ ἐρμηνείᾳ. Ἀντιθέτως εἶναι ἡ πιδὸ εὐθείᾳ καὶ ἄμεση μαρτυρία, εἶναι μίᾳ «ὀφθαλμομαρτυρία» τῆς πνευματικῆς ὄρασης. Ἡ «παρουσία» τοῦ Κυρίου δὲν περιορίζεται στὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα πραγματικὰ ἀγιάζονται καὶ ἀλλάζουν μὲ τὸν καθαγιασμό.

Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶναι προσωπικὰ παρὼν, ὡς ὁ ὑπέρτατος καὶ μόνος λειτουργὸς τοῦ μυστηρίου, ὡς ὁ μοναδικὸς καὶ αἰώνιος Ἀρχιερέας τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶναι κάτι, πὸν ἐμεῖς ἐκτελοῦμε ἢ προσφέρουμε· εἶναι πρωταρχικὰ κάτι, πὸν ὁ Θεὸς κάνει σ' ἐμᾶς. Ἡ Θεία Εὐχαριστία βασικὰ εἶναι ἀκριβῶς ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, ἐπεκτεινόμενος καὶ συνεχιζόμενος. Αὐτὴ ἡ τελικὴ ὁμοιότητα ὑποδεικνύεται σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἱεροτελεστίας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἐπίσης εἶχε ἔντονα ὑποδειχθεῖ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομον στὰ κηρύγματά του. Δὲν εἶναι ἐπανάληψη. Οὔτε μπορεῖ νὰ ὑπάρξει ἐπανάληψη. Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι μίᾳ, ἀλλὰ ἀποκαλύπτεται ξανὰ καὶ ξανά, ἐπειδὴ ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ ἦταν περιεκτικὴ. Ἡ θείᾳ κοινωνία σημαίνει ἀκριβῶς τὴ συμμετοχὴ στὸν ἴδιον τὸ Μυστικὸ Δεῖπνον. Μεταφερόμαστε στὸ ὑπερῶν, ὅπου τὸ μυστήριον ἰδρύθηκε καὶ τελέστηκε γιὰ πρώτη φορά ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸ Σωτῆρα. Μεταφερόμαστε πίσω στὴν παρουσία Του.

Τὸ μυστήριον εἶναι ἕνα καὶ πάντοτε τὸ ἴδιον, ὅπως καὶ ἡ θυσία εἶναι μίᾳ, καὶ ἡ τράπεζα μίᾳ πάντοτε. Δὲν σφαγιάζεται ἕνας Ἄμνος σήμερον καὶ ἄλλος χθές. Οὔτε σφαγιάζεται ἕνας Ἄμνος ἐδῶ καὶ ἄλλος κάπου ἄλλου. Ἀλλὰ εἶναι ὁ ἴδιος πάντοτε καὶ παντοῦ, ὁ ἕνας Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, «ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», ὁ Κύριος Ἰησοῦς. Ὁ Χριστὸς εἶναι παρὼν, τόσο ὡς ἱεουργὸς, ὅσο καὶ ὡς θῦμα. Ὁ Χριστὸς τελεῖ ὁ ἴδιος τὸ μυστήριον καὶ δίνει ξανὰ στὰ μέλη Τοῦ τὸ τίμιόν Του Σῶμα καὶ Αἷμα, ὡς τροφὴ τῆς λύτρωσης, τροφὴ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὸ δῶρον. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι παθητικὴ, ἀκόμη κι ἐνῶ δέχεται τὸ δῶρον τῆς

λύτρωσης... Ὁ Χριστὸς στὸ μυστήριό δὲν διαχωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα Του, τὸ σῶμα τῶν χριστιανῶν. Τὸ μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀκριβῶς τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς διαμένει καὶ κατοικεῖ στοὺς πιστοὺς, καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν πίστη διαμένουν καὶ κατοικοῦν σ' Αὐτόν.

Ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τὴ λειτουργία τῆς λύτρωσης, ἢ μάλλον ὁ Χριστὸς τὴ συνεχίζει καὶ τὴ μεταφέρει στὴν Ἐκκλησία. Οἱ χριστιανοὶ καλοῦνται «νὰ Τὸν ἀκολουθήσουν». Πρέπει νὰ βαδίσουν στὰ βήματά Του. Δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἠθικὴ διαταγή. Αὐτὸ συνεπάγεται μιὰ ὑπαρξιακὴ ταυτότητα τῶν μελῶν μὲ τὴν Κεφαλή.

Ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ἡ πραγματοποίηση τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀληθινὴ στὸ μέτρο, πού εἶναι συγκεντρωμένη γύρω ἀπὸ τὸν Κύριό μας, ὅταν ὅλα τὰ μέλη τῆς εἶναι ἀληθινὰ ἐνσωματωμένα σ' Αὐτόν καὶ στὴν ἀναστημένη ζωὴ, πού προσφέρει, ὅπου τρέφονται μὲ τὴν ἴδια πνευματικὴ τροφή καὶ γεμίζουν μὲ τὴν ἴδια ἀναστημένη ζωὴ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας συνίσταται ἀπὸ τὴν ἐνότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πίστη δὲν εἶναι παρὰ δωρεὰ τῆς Θείας Χάρης. Εἴμαστε ὅλοι ἓνα σῶμα, ἐπειδὴ συμμετέχουμε στὸν ἴδιο Ἄρτο τῆς Ζωῆς, στὴν ἴδια οὐράνια τροφή.

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀύξανόμενη «πληρότητα» τοῦ Χριστοῦ. Αὐξάνεται ἀκριβῶς διὰ τῶν μυστηρίων. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ κι ὄχι ἀνθρώπινο ἔργο ἢ κατόρθωμα. Ὅμως περιλαμβάνει καὶ συνεπάγεται ἐπίσης τὴν ἀνθρώπινη συμμετοχή, μιὰ ἐνεργητικὴ ἀνταπόκριση τῶν λυτρωμένων.

Ὡς ἱεροτελεστία, ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι μιὰ πράξη κοινῆς λατρείας, μιὰ ἀληθινὴ «συμφωνία» πολλῶν νὰ μείνουν καὶ νὰ προσευχηθοῦν μαζί. Ὁ δὲ ὄρος «λειτουργία» αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει, κοινὸ ἔργο. Εἶναι ἀκριβῶς ἓνα «ἔργο», ὄχι μόνο μιὰ λέξη.

Μ' αὐτὴ τὴ συσχέτιση εἶναι πάρα πολὺ σημαντικὸ ὅτι ὅλες οἱ λειτουργικὲς προσευχὲς συνθέτονται στὸν πληθυντικό. Ἀκόμη κι ἡ εὐχὴ τοῦ καθαγιασμοῦ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τὸν ἱερέα στὸν πληθυντικό, διότι προσφέρει προσευχὲς στὸ ὄνομα καὶ ἐκ μέρους τῶν πιστῶν, ὅλου τοῦ λαοῦ. Ὁ ἱερέας δὲν λειτουργεῖ στὸ ὄνομά του, ἀλλὰ στὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ, ὅπως ἐπίσης εἶναι ἀπὸ τὸ λαό, πού προσφέρονται τὰ δῶρα καὶ ἀπλώνονται μπροστὰ στὸ ἅγιο βῆμα γιὰ τὸν καθαγιασμό.

Ἀσφαλῶς εἶναι μόνο στὸν ἱερέα, πού δόθηκε ἡ ἐξουσία νὰ προσφέρει τὶς κοινὲς ἱκεσίες ἢ νὰ μιᾶ ἐκ μέρους ὄλων. Κι αὐτὴ ἡ ἐξουσία δὲν τοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸ λαό, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Χριστὸ πού εἶναι ὁ πραγματικὸς λειτουργὸς ὄλων τῶν

μυστηρίων. Ὁ λειτουργὸς δὲν ἀντιπροσωπεύει μόνο τὸ ἐκκλησίασμα, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὸ Χριστὸ ὁ ὁποῖος ἀληθινὰ λειτουργεῖ πρὸς τὸ λαὸ διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ λαοῦ. Ὁ λειτουργὸς ἐνεργεῖ ὄχι μόνο *in persona ecclesiae*, ἀλλὰ κυρίως *in persona Christi*. Ἡ ἐξουσία δίνεται στὸ λειτουργὸ ὄχι ἀπὸ τὸ ἐκκλησίασμα, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἐκκλησίασμα, ὡς μία ἀπὸ τὶς πολλαπλὲς δωρεὲς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στὸ ὄνομα ὅλης τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἱερέας λέει: «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» (πληθυντικὸς ἀριθμὸς). Αὐτὸ τὸ «ἐμεῖς» στὴ λειτουργικὴ προσευχὴ ἔχει διπλῆ σημασία. Πρῶτο φανερώνει τὴν ἐνότητα τῆς συγκεντρωμένης Ἐκκλησίας, τῆς ἀδιαίρετης χριστιανικῆς ἀδελφότητος, ὅλων ὅσων προσεύχονται: «Ἐσύ, πού μᾶς ἔδωσες τὴ χάρη αὐτὴ τὴν ὥρα, ὥστε μὲ μία συμφωνία νὰ κάνουμε τὶς κοινὲς ἱκεσίεις πρὸς Ἐσὲ» (προσευχὴ Ἰωάννου Χρυσοστόμου). Αὐτὴ ἡ «συμφωνία» δὲν εἶναι ἀπλῶς μία σύνθεση πολλῶν ἀτομικῶν καὶ ξεχωριστῶν προσευχῶν.

Ἡ ἀληθινὴ «συμφωνία» προϋποθέτει κάποια ἀμοιβαία ταυτότητα ἐκείνων πού ἐνώνονται καὶ «συμφωνοῦν». Κάποιος πρέπει νὰ προσεύχεται ὄχι ὡς ἄτομο, ἀλλὰ ἀκριβῶς ὡς μέλος τοῦ σώματος τῆς μυστικῆς ἀδελφότητος ἐν Χριστῷ. Στὴν ὀρθόδοξη ἱεροτελεστία τῆς εὐχῆς τοῦ καθαγιασμοῦ προηγεῖται μία ἐπίσημη πρόσκληση: «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν, Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.». Ἡ ἀγάπη ἐν Χριστῷ εἶναι τὸ μόνο μέσο τῆς πνευματικῆς ὁλοκλήρωσης, τὸ μόνο μέσο τῆς «ὁμονοίας». Καὶ μόνο διὰ τῆς ὁλοκληρώσεως τῶν σκέψεών μας μπορούμε νὰ πλησιάσουμε καὶ νὰ ὁμολογήσουμε τὸ ὕστατο μυστήριον τῆς θείας ἐνότητας: τρία πρόσωπα, ἀλλὰ ἓνα Θεό, ἓνα τέλειον ὄν.

Τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἀκριβῶς τὸ μυστήριον τῆς τέλειας ἐνότητας πολλῶν. Αὐτὸ τὸ μυστήριον ἀντανακλᾶται στὸ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς ὁλοκληρωμένη ἀδελφότητα πολλῶν, εἶναι ἡ μοναδικὴ εἰκόνα τῆς θείας ἐνότητας. Ἡ Ἐκκλησία, ἰδρυθεῖσα ἀπὸ τὸ Χριστό, εἶναι ὁ νέος τρόπος τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, ὁ «καθολικὸς» τρόπος ζωῆς πού ἀντιτίθεται σ' ὅλους τοὺς ἐγωιστικοὺς καὶ διαιρετικοὺς ἀτομισμούς.

Μόνο ἡ ἀγάπη ἐν Χριστῷ μπορεῖ νὰ ἱκανώσει τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ φέρνουν τὶς προσφορὲς τοὺς ἀξίως καὶ πραγματικά. Ὅχι μόνο, διότι ἡ ἔλλειψη τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης θὰ ἦταν μία προσωπικὴ ἀποτυχία, ἀλλὰ καὶ διότι ἐμεῖς, ὅλος ὁ λαός, πρέπει νὰ εἴμαστε ἓνα κατὰ τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ, «ὅταν προσευχόμεστε, δὲν προσευχόμεστε γιὰ ἓνα, ἀλλὰ γιὰ ὅλο τὸ λαό, διότι ἐμεῖς, ὅλος ὁ λαός, εἴμαστε ἓνα». Καὶ δεύτερο ὁ πληθυντικὸς στὴ λειτουργία, τὸ λειτουργικὸ «ἐμεῖς», ἔχει ἄλλο βαθύτερο νόημα. Μᾶς δείχνει τὴν οἰκουμενικὴ πληρότητα καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας διότι κάθε λειτουργία τελεῖται σὲ κοινωνία μὲ τὴν ὅλη, Καθολικὴ, Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία, καὶ στὸ ὄνομα ὁλόκληρης τῆς

Ἐκκλησίας.

Πνευματικὰ σὲ κάθε λειτουργία ἡ ὅλη Ἐκκλησία λαμβάνει ἓνα ἀόρατο μὲν, ἀλλὰ πολὺ σημαντικὸ μέρος— «τὴν ὅλη συντροφιά τῶν οὐρανῶν»: «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σὺν ἡμῖν ἀοράτως λατρεύουσιν». Καὶ ἡ ἐπὶ γῆς Ἐκκλησία ἐπαναλαμβάνει καὶ διακηρύσσει τὸν ἔνδοξο ὕμνο τῶν Σεραφεῖμ, ἐπαναλαμβάνει τὸ οὐράνιο Ἀλληλούια, διότι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἡ Ἐκκλησία τῶν ἀγγέλων καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν ἀνθρώπων ἔχουν γίνει ἓνα.

Κατὰ ὅμοιο τρόπο μέσα στὴν Ἐκκλησία δὲν ὑπάρχει διαίρεση μεταξὺ ζώντων καὶ νεκρῶν, διότι ἡ δύναμη τοῦ θανάτου ἔχει καταβληθεῖ, καὶ ὁ ἴδιος ὁ θάνατος ἔχει καταργηθεῖ μὲ τὴν ἔνδοξη ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Δὲν ὑπάρχει τελικὸς διαχωρισμὸς μεταξὺ «γῆς» καὶ «οὐρανοῦ» μετὰ Χριστόν. Αὐτὸ συνιστᾷ τὸ νέο πνευματικὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας: «Ἐν τῷ ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης σου, ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν».

Μέσα στὴν ἐνότητα τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ὁ θάνατος χάνει τὴ δύναμή του νὰ χωρίζει. Οἱ νεκροί, ποὺ ἀναπαύονται στὴν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀκόμη μὲ τοὺς ζωντανούς, διότι ἐν Χριστῷ ὅλοι εἶναι ἓνα. Ἔτσι οἱ νεκροὶ μνημονεύονται σὲ κάθε λειτουργία. Δὲν εἶναι μόνο μία ἀνάμνηση, οὔτε μόνο μία μαρτυρία τῆς δικῆς μας ἀνθρώπινης συμπάθειας καὶ ἀγάπης, ἀλλὰ μᾶλλον μία ὄψη τῆς μυστικῆς ἀδελφότητος ὅλων τῶν πιστῶν, ζώντων καὶ τεθνεώτων, ἐν Χριστῷ, τὸν κοινὸ ἀναστημένο Κύριο. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ἢ μᾶλλον τὸ μυστήριον ὁλόκληρου τοῦ Χριστοῦ.

Στὴ Θεία Εὐχαριστία ἡ Ἐκκλησία ἔχει συνείδηση τῆς ὑστατης ἐνότητάς της καὶ προσδοκᾷ τὴν τελικὴ τῆς τελειότητα στὸ μέλλοντα αἰῶνα. Ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶναι μόνο μία ἔκφραση τῆς ἀνθρώπινης ἀδελφοσύνης, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα μία ἔκφραση τοῦ θεϊκοῦ μυστηρίου τῆς λύτρωσης. Εἶναι πρωταρχικὰ ἡ εἰκόνα τῆς θείας θέλησης. Εἶναι ἓνα μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ποὺ λυτρώνει καὶ ἐνώνει ὅλους, καὶ καταργεῖ ὅλα τὰ σύνορα χώρου καὶ χρόνου, ἡλικίας καὶ φυλῆς. Κάθε φορά. ποὺ τελεῖται ἡ Θεία Εὐχαριστία, δίνουμε μαρτυρία γιὰ αὐτὴ τὴν τέλεια ἐνότητα (ζοῦμε μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐνότητα), ἡ ὁποία ἰδρύθηκε καὶ ἐγκαινιάστηκε ἀπὸ τὸν σαρκωμένο καὶ ἀναστημένο Κύριο, καὶ προσευχόμεστε στὸ ὄνομα ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλων ἐκείνων ποὺ προσκλήθηκαν καὶ ἀνταποκρίθηκαν στὴν πρόσκληση. Προσευχόμεστε, σὰν νὰ εἴμαστε ἡ Ἐκκλησία — ὅλη ἡ Ἐκκλησία προσεύχεται μαζί μας καὶ δι' ἡμῶν.

Ἔτσι ὅλη ἡ πληρότητα τῆς ζωῆς θὰ μνημονευτεῖ στὴ λειτουργικὴ προσευχή. Ἡ πληρότητα τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως θὰ προσφερθεῖ καὶ θὰ ἀφιερωθεῖ στὸ Θεό, στὸ Χριστό. Ἐπίσης ἡ πληρότητα τῆς θείας προνοίας θὰ μνημονευτεῖ καὶ θὰ

ἀναγνωρισθεῖ με πνευματικὴ εὐχαριστία.

Ἔτσι ἡ εὐχὴ τοῦ καθαγιασμοῦ προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας μας. Μαρτυροῦμε γιὰ τὸ λυτρωτικὸ σχέδιο καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ παρακολουθοῦμε σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς σταδιακῆς τους πραγματοποίησης, πού ἀναφέρονται στὴν ἱερὴ ἱστορία τῆς Βίβλου.

Ἐπίσης ἡ μνημόνευση κατὰ τὴ λειτουργία ἔχει ἓνα κοσμικὸ χαρακτήρα καὶ σκοπὸ. Περιλαμβάνει ὅλο τὸν κόσμο, ὅλο τὸ βασίλειο τῆς δημιουργίας: «Ἔτι προσφερομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῆς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.» Καὶ ἡ εὐχὴ συνεχίζεται με τὴν ἀναφορὰ τῶν ὀνομάτων ὄλων ἐκείνων, γιὰ τοὺς ὁποίους προσφέρεται. «Ὄνομα» ἐδῶ σημαίνει προσωπικότητα.

Ἔτσι ἡ μνημόνευση τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας με τὰ ὀνόματά τους στὴν εὐχαριστιακὴ προσφορὰ μᾶς ὑποδείχνει τὸ γεγονὸς ὅτι κάθε πρόσωπο ἔχει τὴ θέση του στὴν τελειότητα τοῦ ἐνὸς Σώματος. Παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ βοηθήσει τὴν περιορισμένη μας μνήμη: «Καὶ ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐμνημονεύσαμεν, δι' ἄγνοιαν, ἢ λήθην, ἢ πλῆθος ὀνομάτων, αὐτὸς μνημόνευσον, ὁ Θεός, ὁ εἰδὼς ἐκάστου τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν προσηγορίαν.» (Ἀναφορὰ Μ. Βασιλείου). Ἡ μνημόνευση κατὰ τὴν Εὐχαριστία ἀγκαλιάζει ἐπίσης ὅλες τὶς πολύπλοκες καταστάσεις τῆς ζωῆς μας πάνω στὴ γῆ: «Αὐτῆς τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γενοῦ, ὁ εἰδὼς ἕκαστον, καὶ τὸ αἶτημα αὐτοῦ, οἶκον καὶ τὴν χρείαν αὐτοῦ.» Ἔτσι γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅλος ὁ λαὸς προσεύχεται γιὰ ὅλο τὸ λαό.

Καὶ αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι πρωταρχικὰ μιὰ ἀναγνώριση καὶ μιὰ μαρτυρία: Ὁ Θεὸς ἐνέργησε πρῶτος, γιὰ νὰ λυτρώσει τὸ πεσμένο γένος τῶν ἀνθρώπων: «Σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες, καὶ παραπεσόντας ἀνέστησας πάλιν, καὶ οὐκ ἀπέστης πάντα ποιῶν, ἕως ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγες καὶ τὴν Βασιλείαν σου ἐχαρίσω τὴν μέλλουσαν.» Ἔτσι ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα μιὰ δογματικὴ μαρτυρία καὶ γι' αὐτὸ μιὰ ἀναγνώριση τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὅλη ἱεροτελεστία ἔχει θεϊκὸ προσανατολισμό... Ἡ ἱστορία τῆς λύτρωσης δὲν ἔχει ἀκόμα συμπληρωθεῖ. Οἱ χριστιανοὶ ζοῦν ἀκόμη σὲ προσδοκία. Ἡ Βασιλεία δὲν ἔχει ἔρθει ἀκόμη. Κι ὅμως ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἤδη ἡ ἔνδειξη αὐτῆς τῆς ἔνδοξης συμπλήρωσης. Καὶ προσεύχεται γιὰ τὴν ἐκπλήρωση: «Ὅπως αὐτὸς ὁ κομμένος ἄρτος ἦταν σκορπισμένος πάνω στὸ βουνὸ καί, ὅταν συνάχθηκε, ἔγινε ἓνα, ἔτσι, Κύριε, δῶσε στὴν Ἐκκλησία Σου νὰ συγκεντρωθεῖ ἀπὸ τὰ ἄκρα τῆς γῆς στὴ Βασιλεία Σου» (Διδαχὴ Θ'. 4).

(Μετάφραση: Μοναχὸς Θεοδόσιος Σταυροβουνιώτης -περιοδικὸ Ὁρθ. Μαρτυρία)

Πηγή: agiazoni.gr